

Introducció a la política social

Tema 6. QÜESTIONAMENTS CRÍTICS DELS ESTATS DEL BENESTAR

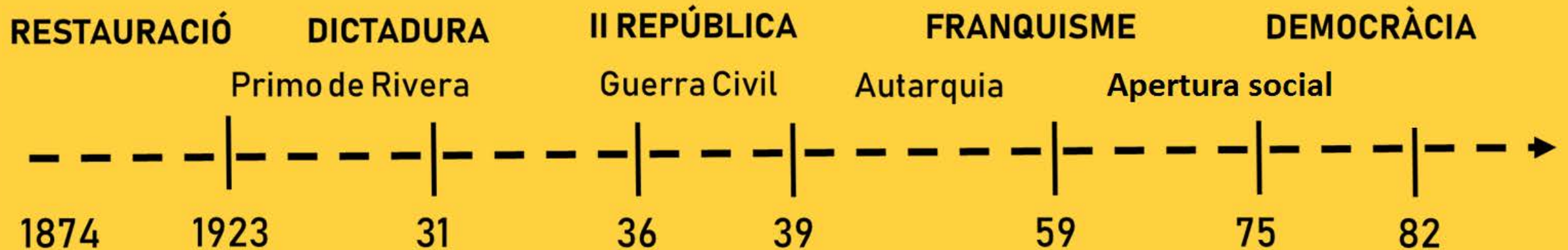
Índex

- Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936
- Les polítiques socials a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975
- L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977...

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya durant el segle XX

Etapes de desenvolupament de la política social a Espanya del segle XIX al XX

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

- Fi de la dictadura de Primo de Rivera (1923-31)
- 14 d'abril 1931 → proclamació de la II República
- 9 desembre 1931 → nova constitució → (Weimar i Mèxic)

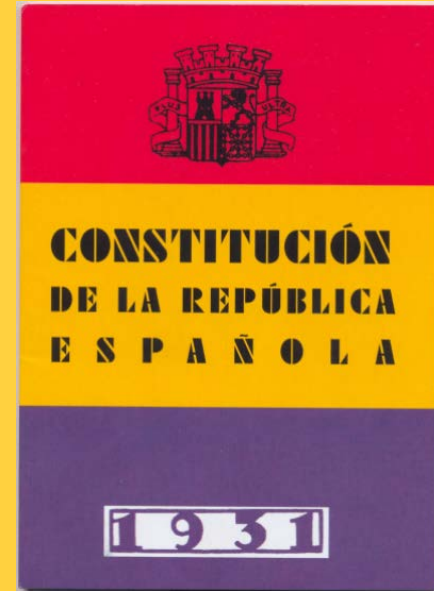

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya, II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Estat republicà, democràtic i de dret (art. 1)

- Configuració d'un estat on es reconeix la separació de poders montesquiana (legislatiu, executiu, judicial).
 - ❑ “Espanya és una república democràtica de treballadors de tota classe que s'organitza en règim de llibertat i de justícia”.
 - ❑ “Els poders de tots els seus òrgans emanen del poble”.
 - ❑ “La República constitueix un Estat integral, compatible amb l'autonomia dels municipis i les regions”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya, II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

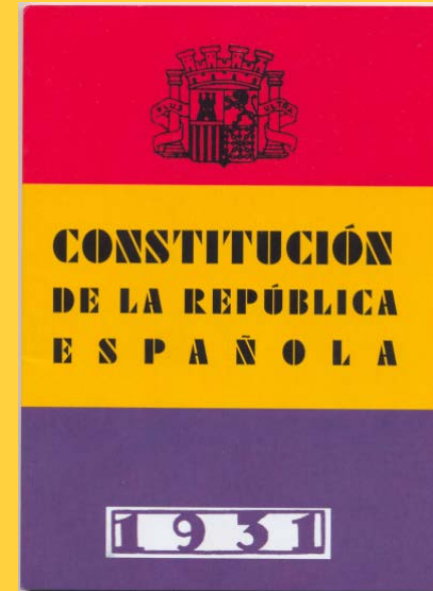
Principi d'igualtat (art. 2 i 25)

Art. 2:

- ❑ “Tots els espanyols són iguals davant la llei”.

Art. 25:

- ❑ “No poden ser fonament de privilegi jurídic: la naturalesa, la filiació, el sexe, la classe social, la riquesa, les idees polítiques ni les creences religioses”.
- ❑ “L'Estat no reconeix distincions i títols nobiliaris”.

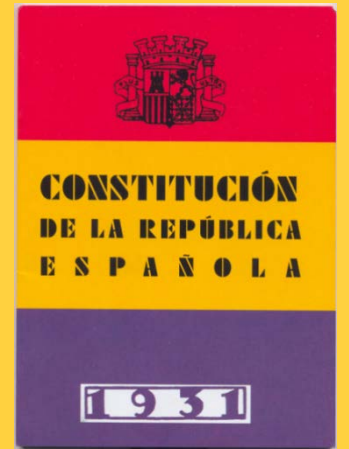

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya, II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Sufragi universal (art. 36)

- “Els ciutadans de l'un i l'altre sexe, de més de vint-i-tres anys, tindran els mateixos drets electorals segons que es determine per llei.
- El **sufragi universal masculí** es reconeixia en la **Constitució de 1869** i es **restableix** en la **Llei electoral de 1890**, elaborada sota el govern del liberal Sagasta, malgrat l'oposició del Partit Conservador.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya, II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Laïcisme (art. 3 i 26)

Art. 3

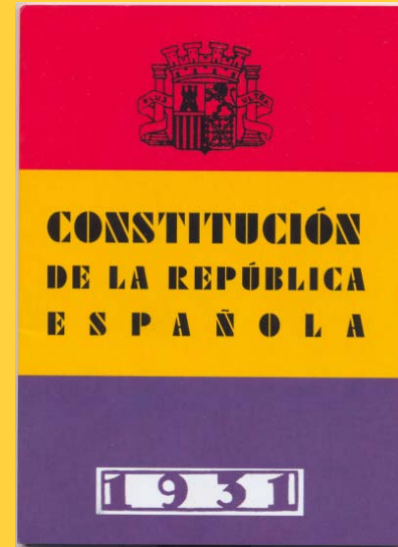
- “L'Estat espanyol no té religió oficial”.

Art. 26

- “Totes les confessions religioses seran considerades com a associacions sotmeses a una llei especial”.
- “L'Estat, les regions, les províncies i els municipis no mantindran, afavoriran, ni auxiliaran econòmicament les esglésies, associacions i institucions religioses.

Art. 26. Punt 4t

- “Prohibició d'exercir la indústria, el comerç o l'ensenyament”.

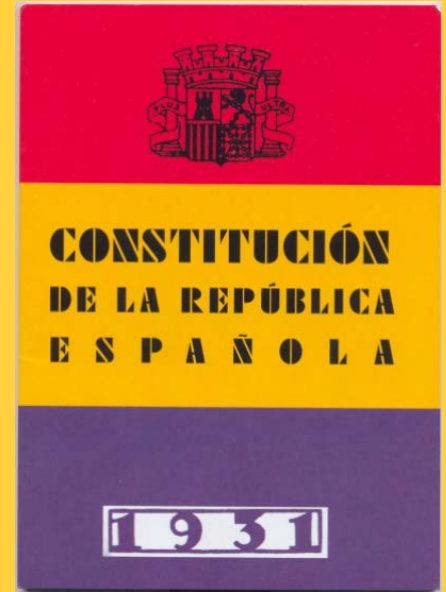

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Plurilingüisme (art. 4)

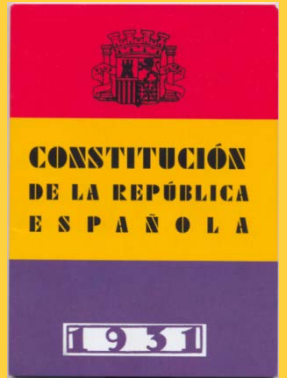

- ❑ “El castellà és l'idioma oficial de la República. Tot espanyol té l'obligació de saber-lo i el dret d'usar-lo, sens perjudici dels drets que les lleis de l'Estat reconeguen a les llengües de les províncies o regions”.

La Constitució de 1931

Reconeixement de nacionalitat (art. 7)

- “Nascuts, dins o fora d'Espanya, de pare o mare espanyols”.
- “Nascuts en territori espanyol de pares estrangers, sempre que opten per la nacionalitat espanyola en la forma que les lleis determinen”.
- “Nascuts a Espanya de pares desconeguts”.
- “Estrangers que obtinguen carta de naturalesa i els qui sense aquesta carta hagen guanyat veïnatge en qualsevol poble de la República, en els termes i les condicions que prescrivien les lleis”.
- “L'estrangera que es casa amb un espanyol conserva la nacionalitat d'origen o adquireix la del marit”.

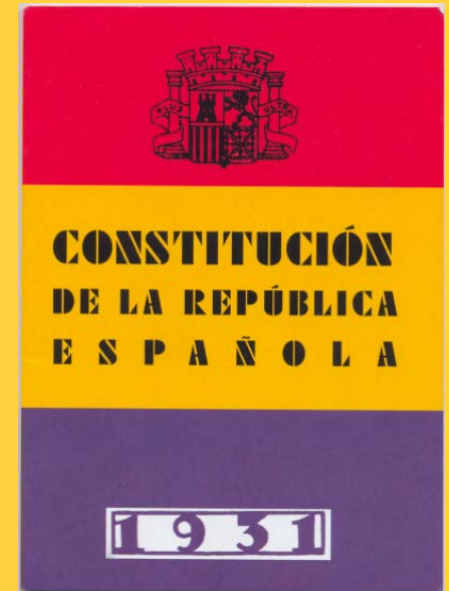

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Lliure circulació (art. 31)

- ❑ “Tot espanyol pot circular lliurement pel territori nacional i triar residència i domicili, sense que el puguem compel·lir a mudar-los llevat que siga en virtut de sentència executòria”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Llibertat d'expressió (art. 33)

- ❑ “Tota persona té dret a emetre lliurement les seues idees i opinions, valent-se de qualsevol mitjà de difusió, sense subjectar-se a censura prèvia”.

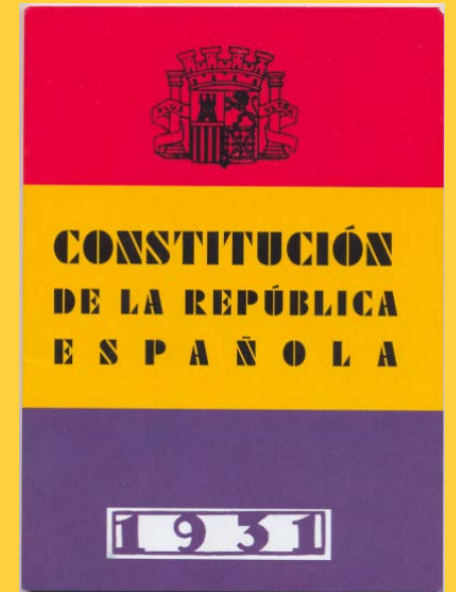
Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Dret de reunió (art. 38)

- ❑ “Queda reconegut el dret de reunir-se pacíficament i sense armes. Una llei especial regularà el dret de reunió a l'aire lliure i el de manifestació”.

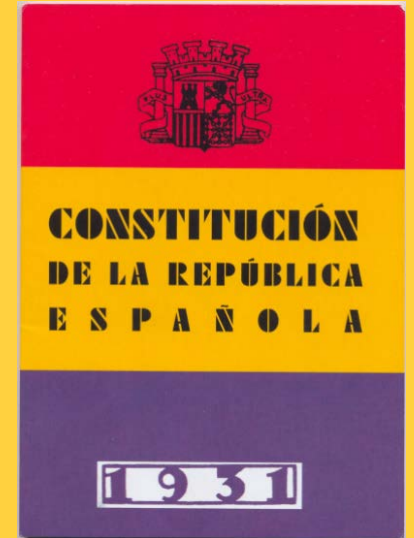

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Reconeixement del divorci i manutenció de la descendència *il·legítima* (art. 43)

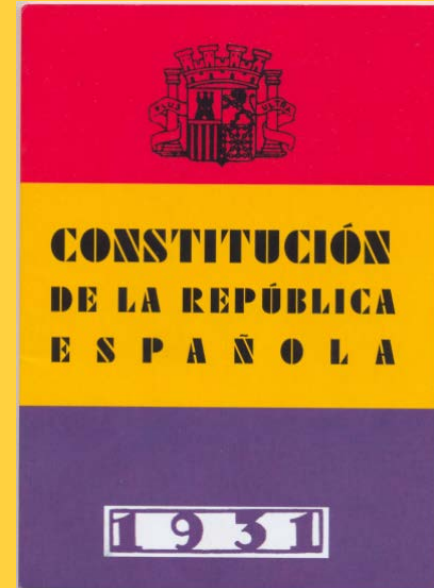
- “El matrimoni es funda en la igualtat de drets per als dos sexes, i pot dissoldre's per dissentiment mutu o a petició de qualsevol dels cònjuges, amb al·legació en aquest cas de justa causa” (1932 i 1981).
- “Els pares resten obligats a alimentar, assistir, educar i instruir els fills. L'Estat ha de vetlar pel compliment d'aquests deures i s'obliga subsidiàriament a executar-los”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Reconeixement del divorci i manutenció de descendència *il·legítima* (art. 43)

- “Els pares tenen respecte als fills tinguts fora del matrimoni els mateixos deures que respecte dels nascuts dins del matrimoni”.
- “Les lleis civils regularan la investigació de la paternitat”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Educació (art. 48)

- ❑ “El servei de la cultura és atribució essencial de l'Estat, i el prestarà mitjançant institucions educatives enllaçades pel sistema de l'escola unificada”.
- ❑ “L'ensenyament primari és gratuït i obligatori”: **si no fóra per la crisi demogràfica associada a la guerra i la postguerra, Espanya tindria el 1950 aproximadament el mateix volum d'analfabetisme que el 1887, almenys pel que fa a la població en edat escolar.**
- ❑ “Els mestres, professors i catedràtics de l'ensenyament oficial són funcionaris públics”.
- ❑ “La llibertat de càtedra queda reconeguda i garantida”.

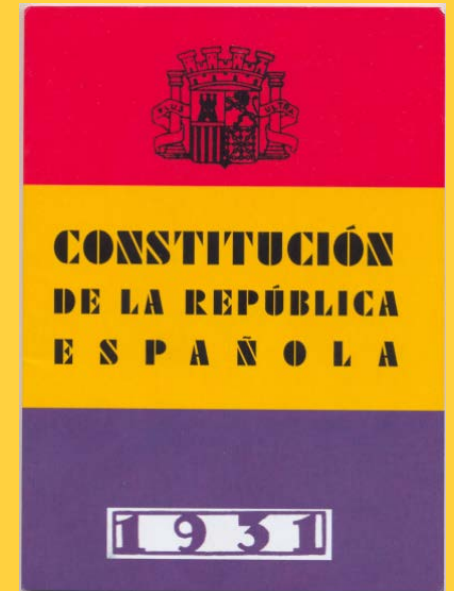

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Educació (art. 48)

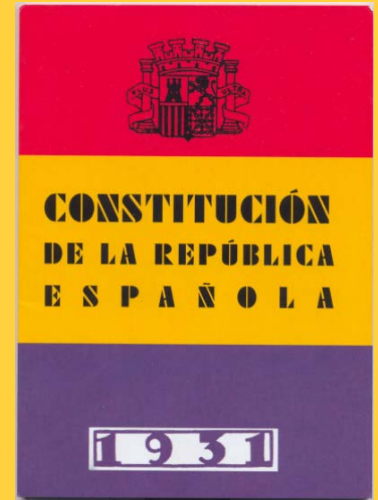
- “La República legislarà en el sentit de facilitar als espanyols econòmicament necessitats l'accés a tots els graus d'ensenyament, a fi que no es trobe condicionat més que per l'aptitud i la vocació”.
- “L'ensenyament serà laic, farà del treball l'eix de la seua activitat metodològica i s'inspirarà en ideals de solidaritat humana”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

La Constitució de 1931

Educació (art. 48) i bilingüisme (art. 50)

- “És obligatori l'estudi de la llengua castellana, i aquesta s'ha d'usar també com a instrument d'ensenyament en tots els centres d'instrucció primària i secundària de les regions autònomes”.
- “Les regions autònomes podran organitzar l'ensenyament en les seues llengües respectives, d'acord amb les facultats que es concedisquen en els estatuts”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques socials a Espanya. II República. 1931-1936

- **Reformes polítiques:** separació de l'Estat i Església catòlica, reforma militar (disminució del nombre de militars, en general i de comandaments, descentralització de l'Estat.
- **Reformes socials:** legislació i implantació d'un sistema educatiu i suport a la cultura.
- **Reformes econòmiques:** reforma agrària → posar fi al latifundisme → dotació de terres als jornaleros que vulguen treballar-les.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

- 1939. Instaauració del règim dictatorial feixista.
- No era un Estat de dret → no podem parlar de ciutadania tal com s'entén en el període anterior i a partir de la Constitució de 1978.
- Posa en marxa mesures polítiques de benestar social abans d'acabar la Guerra Civil.
- Unió de l'Estat feixista i l'Església (nacionalcatolicisme) → hegemonia de l'Església en tots els aspectes de la vida → molta rellevància en l'educació, la sanitat i especialment en la beneficència i l'assistència social.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

- 1936. Obra d'Auxili Social.
- 1938. Fur del Treball.
- 1942. Assegurança de Malaltia.
- 1944. Assegurança Obligatòria de Malaltia (SOE).
- 1947. Assegurança Obligatòria de Vellesa i Invalidesa (SOVI).
- 1960. Fons d'Assistència Social (FONAS) (pensions no contributives).
- 1963. Llei de bases de la Seguretat Social.
- 1966. Servei de Rehabilitació i Recuperació de Minusvàlids (SEREM).
- 1966. Llei general de la Seguretat Social (vigent l'1-1-1967).
- 1970. Llei general d'educació.
- 1972. Llei de finançament i perfeccionament de l'acció protectora.
- 1974. Institut Nacional d'Assistència Social (INAS) → atenció directa de persones grans mitjançant servei de residència.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

L'aprovació d'aquestes lleis fa que alguns autors daten el començament de l'estat del benestar espanyol en aquest temps.

Però ¿penseu que pot haver-hi estat de benestar sense drets civils i polítics?

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Influència del model assistencial nacionalsocialista i italià

- *Winterhilfe* alemany → les mesures assistencials buscaven ajudar els necessitats afectats per la crisi econòmica.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Influències del model assistencial nacionalsocialista i italià

- *Auxilio de Invierno espanyol* → mesures per a ajudar les persones afectades per conseqüències de la Guerra Civil.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Influències del model assistencial nacionalsocialista i italià

L'**Auxili Social 1936** → organització d'ajuda humanitària espanyola inspirada en l'organització benèfica alemanya *Winterhilfe* ('auxili d'hivern') → inicialment Auxili d'Hivern.

- Fundadora: Mercedes Sanz Bachiller (Valladolid) → suport del jonsista Javier Martínez de Bedoya, que havia estat a Alemanya l'any anterior a la Guerra Civil, completant la formació de doctorat.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

- La família era “la base de l'Estat nacionalsindicalista” espanyol → es van fomentar les polítiques pronatalistes.

<https://www.youtube.com/watch?v=yQM07IGll3s>

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

L'Obra Nacional-Sindicalista de Protección a la Madre y el Niño

1. **L'Obra del Ajuar** → per a resoldre el problema del fred i de la misèria va instal·lar tallers tèxtils a ciutats i pobles, destinats a:

“Reformar i usar la roba usada conferint-hi forma i aspecte impecables”.

“La confecció de noves peces de tota mena”.

Classe de costura. Secció femenina

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

L'Obra Nacional-Sindicalista de Protección a la Madre y el Niño

- 2. Departament d'Informació Social** → les **visitadores sociales** d'aquest Departament inspeccionaven les cases per tal d'estudiar les necessitats econòmiques que tenien, orientar les famílies i donar-los informació sobre les diverses institucions.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

L'Obra Nacional-Sindicalista de Protección a la Madre y el Niño

- 3. Obra del Hogar Nacional-Sindicalista** → reforma d'habitatges, construcció d'albergs familiars i de blocs d'habitatges per a obrers.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

L'Obra Nacional-Sindicalista de Protección a la Madre y el Niño

- **Llars d'embarassades** → futures mares que estigueren afeblides i amb pocs recursos econòmics: residència, **aliment i formació sobre la ciència materna per a criar fills sans i forts.**
- **Llars de mares:** després del naixement del nadó, les dones es refeien del part juntament amb els nounats.

Curs de la Secció Femenina del Moviment

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

L'Obra Nacional-Sindicalista de Protección a la Madre y el Niño

- **Les colònies de recuperació i de descans per a mares treballadores:** situades lluny de la ciutat i pròximes a la serra o al mar, amb la finalitat que les mares descansaren i recuperaren les forces necessàries per a criar els fills i tornar a casa.
- En aquests serveis de protecció a la mare, es disposava de personal mèdic i auxiliar als pobles i ciutats.
- **Policlíniques i consultoris de maternologia i puericultura (ciutats).**

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

Rama femenina de la Falange, objectius

1. Polítiques d'educació de les dones: crear bones mestresses de casa.
2. Adoctrinament polític i religiós: *l'àngel de la llar* i la intendència familiar.
3. Difondre el model de feminitat tradicionalista i conservador: submissió a l'home, esperit de sacrifici.

Filla del dictador Miguel Primo de Rivera, germana de José Antonio Primo de Rivera (fundador de Falange Española). No es va casar ni tingué descendència.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

“Gràcies a Falange,
les dones seran més netes,
els xiquets més sans,
els pobles més alegres
i les cases més clares”

Lliurament d'una espasa toledana a Hitler a
Berlín, 1938

“Les dones mai no descobreixen res; els falta el talent creador
reservat per Déu a intel·ligències virils”

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

“Cada dia hauríem de donar gràcies a Déu per haver-nos privat a la majoria de les dones del do de la paraula, perquè si el tinguérem, qui sap si cauríem en la vanitat d’exhibir-lo a les places”.

“La vida de tota dona, tot i que ho vulga simular –o dissimular–, no és sinó un etern desig de trobar algú a qui es puga sotmetre”.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

Guía de la buena esposa, 1953

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

6 Prepara a los niños

Cepíllales el cabello, lava sus manos y cámbiales la ropa en caso de ser necesario. Son sus pequeños tesoros y él los querrá ver relucientes.

tómate unos minutos para arreglar a los niños

7 Minimiza el ruido

A la hora de su llegada apaga lavadora, secadora y aspiradora e intenta que los niños estén callados.

Piensa en todo el ruido que él ha tenido que soportar durante su pesado día de oficina.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

10 Ponte
en sus zapatos

No te quejes si llega tarde,
si va a divertirse sin ti
o si no llega en toda la noche.
Trata de entender su mundo
de compromisos.

Trata de entender su mundo de
presión y compromisos, y su
verdadera necesidad de estar
relajado en casa.

11 No te quejes!

**No lo satures
con problemas
insignificantes.**

Cualquier problema tuyo,
es un pequeño detalle
comparado con lo que
él tuvo que pasar.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

Pilar Primo de Rivera i la Secció Femenina. 1934

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

1938. El Fur del Treball

- És una de les vuit lleis fonamentals del franquisme → elaborada i aprovada abans de l'acabament de la Guerra Civil (*Carta del Lavoro* italiana, 1927).
- Text d'ideologia falangista (moviment polític anterior al franquisme).
- Manifesta el dret al treball de tots els espanyols, excepte les **dones**, a les quals **prohibeix** el **treball nocturn**. **Allibera** les dones **casades** del **treball** “al taller i a la **fàbrica**”.

1938. El Fur del Treball: punts principals

- **Regulació de la jornada laboral i del descans.**
- **Creació de la Magistratura del Treball** (òrgan de jurisdicció laboral)
- **Creació de sindicats verticals:** agrupaven per igual patrons i obrers (en la pràctica impossibilitava els acords). Tots dos estaven subordinats a les decisions de l'Estat.
- Parcialment modificat el 1958 amb la **Llei de convenis col·lectius** → va regular les relacions laborals a Espanya fins a la creació de l'Estatut dels treballadors (1980).

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975

1938. El Fur del Treball: drets recollits

- Dret al treball i deure de treballar.
- Dret al descans.
- Dret a una retribució justa del treball.
- Dret a la seguretat i continuïtat en el treball.
- Dret a la seguretat en l'infortuni i a les assegurances socials.
- Dret a l'accés a la propietat.
- Deure de la lleialtat i solidaritat en el treball i en la producció.

Taller de fusteria: penitenciària d'Alcalá d'Henares, 1939

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar
Les polítiques de benestar social a Espanya. Dictadura franquista. 1939-1975
1975. Mort del dictador F. Franco

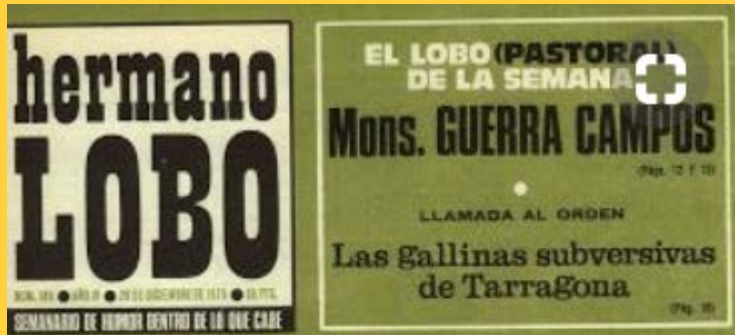

Franco, el rei Joan Carles I i la reina Sofia, ca. 1974

Prensa amb la notícia de la mort de Franco, 1975

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar
L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977
Constitució espanyola de 1978

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Constitució espanyola de 1978

Art. 1.1. Espanya es constitueix en un **Estat social i democràtic de dret**, que propugna com a valors superiors del seu ordenament jurídic la **llibertat**, la **justícia**, la **igualtat** i el **pluralisme polític**.

Art. 1.2. La **sobirania nacional resideix en el poble espanyol**, del qual emanen els poders de l'Estat.

Art. 9.2. Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els quals s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que n'impedisquen o en dificulten la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Constitució espanyola de 1978

Art.14. Els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaler **cap discriminació** per raó de **naixença, raça, sexe, religió, opinió** o qualsevol altra **condició** o **circumstància personal** o **social**.

Art. 31. **Tothom** contribuirà al **sosteniment de les despeses públiques** d'acord amb la seua capacitat econòmica mitjançant un **sistema tributari** just inspirat en els **principis d'igualtat i progressivitat** que, en cap cas, tindrà abast confiscatori.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Constitució espanyola de 1978

Art. 41. Els poders públics mantindran un règim públic de Seguretat Social per a tots els ciutadans que garantisca l'assistència i les prestacions socials suficients en les situacions de necessitat, especialment en cas de falta de faena. L'assistència i les prestacions complementàries seran lliures.

Art. 50. Els poders públics garantiran la suficiència econòmica als ciutadans durant la tercera edat, mitjançant pensions adequades i actualitzades periòdicament. Amb independència de les obligacions familiars, en promouran el benestar mitjançant un sistema de serveis socials que atendran els problemes específics de salut, habitatge, cultura i lleure.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

“L'estat de benestar espanyol és una construcció històrica relativament tardana (...), el període de 1977-1990 va ser testimoni d'un llarg i intens procés de reformes que van conduir a la consolidació d'un **estat de benestar d'universalització incompleta i de relativa baixa intensitat protectora**”

(Rodríguez Cabrero *et al.*, 2006:17)

Desenvolupament de l'EB espanyol

- Des de 1977 a Espanya s'ha produït una transformació de l'Estat molt ràpida, profunda i exitosa.
- D'un estat dictatorial a un de democràtic; i d'un estat centralista a un de descentralitzat.
- **Doble procés** (aparentment contradictori):
 1. **Desenvolupament de les autonomies** → descentralització de l'Estat central → autonòmic i local → l'objectiu és acostar les prestacions i els serveis a la ciutadania.
 2. **L'estat-nació ha cedit poder polític cap amunt** → transferint cap a la UE decisions polítiques i econòmiques (relacionades abans amb la sobirania nacional).

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

- 1977. Pactes de la Moncloa (consens democràtic i pacte social per a fer reformes estatals).
- 1978. Constitució espanyola.
- 1978. Tresoreria General de la Seguretat Social.
- 1978. Institut Nacional de la Salut (INSALUD): provisió i gestió sanitària d'Espanya fins al 2002 → configuració de l'actual Sistema Nacional de Salut → traspassos de competències a les CA.
- **Institucions del Sistema de Seguretat Social**
 - INSS, Institut Nacional de la Seguretat Social → prestacions € Sistema SS.
 - IMSERSO (tercera edat i serveis socials).
 - INEM, Institut Nacional d'Ocupació d'Espanya (de 1979 al 2004, ara SEPE).

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

1995. El Pacte de Toledo

- Acord polític aprovat per unanimitat de tots els grups parlamentaris al Congrés dels Diputats el 6 d'abril de 1995 (consens polític i social amb els sindicats i posteriorment la patronal).
- Busca la pervivència i viabilitat del sistema públic de pensions → revisions quinquennals.
- Es crea el Fons de Reserva de les Pensions → garantia de pagament de la prestació en anys amb caiguda de les cotitzacions SS.
- Del 2010 al 2013 s'ha tret del fons un 44% del muntant total → disminució de cotitzacions per l'augment de la desocupació.

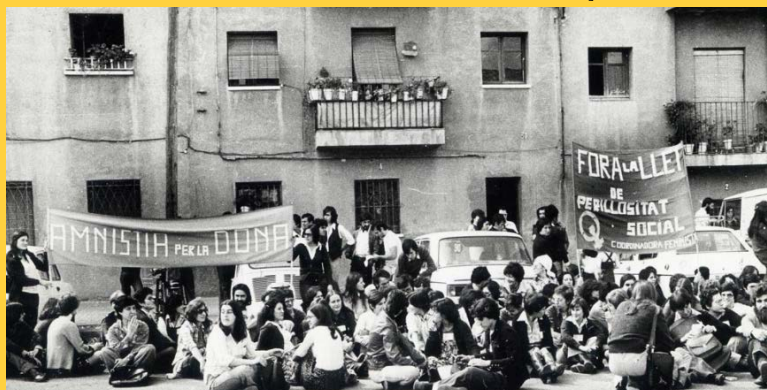
Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Fases del període democràtic (González i Requena, 2005)

1a fase (anys setanta)

- **Crisi econòmica del petroli de 1975.**
- **Auge de la política social i grans reivindicacions populars.**
- **Consens democràtic: Pactes de la Moncloa → pacte social entre Estat, patronal i sindicats (moderació salarial, representació obrera, millores en prestacions socials, regulació del mercat laboral: horaris, vacances, maternitat, etc.).**

Sentada feminista frente a la cárcel de la Trinitat, Barcelona 1977

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

2a fase (anys vuitanta):

- **Posada en marxa del Sistema de Seguretat Social.** Polítiques d'ajust social, conflictivitat i augment de demandes socials.
- Consolidació dels serveis públics de benestar, lleis de serveis socials. Entrada a la UE (1985) i convergència europea.
- **Vagues generals:** 1a (1985) i 2a (1988).

Saragossa, vaga general de 1988

Vaga general de 1985

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

3a fase (anys noranta):

- *Universalització* de l'estat del benestar.
- Expansió econòmica seguida de recessió econòmica que anul·la alguns èxits socials.
- Crisi i augment de la desocupació (tres milions de desocupats).
- **Dèficit fiscal entre ingressos i despeses de l'Estat.**
- Vagues generals: 3a (1992) i 4a (1994).
- Pacte de Toledo per a assegurar el sistema públic de pensions.

4a fase (segle XXI)

- **Període d'estabilització de la despesa social que s'allunya de la mitjana europea en despeses de protecció social.**
- Tendència a la privatització dels serveis públics i recuperació del diàleg social amb els sindicats fins a la crisi financera del 2007.
- Reformes i retallades de l'any 2012.
- Reforma del mercat laboral i flexibilitat en l'ocupació.
- Vagues generals: 5a (2002) i 6a (2012).
- Suport al sistema financer.
- Augment de la desocupació (6 milions, 26%) → endeutament de la ciutadania.
- Ajust fiscal de l'Estat amb retallades en serveis i prestacions.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Pilars de l'estat del benestar a Espanya

Polítiques socials	Drets	Fites institucionals
Educació	Dret universal a educació bàsica i obligatòria (6-16 anys)	Llei orgànica d'educació (1985). Llei d'ordenació general del sistema educatiu (1990). Llei orgànica de millora de la qualitat educativa (2014).
Sanitat	Accés universal al Sistema Nacional de Salut Retallades del 2012	Llei general de sanitat (1986). Llei 16/2003, de cohesió i qualitat del Sistema Nacional de la Salut. Reial decret llei 16/2012, de mesures urgents per a garantir la sostenibilitat del Sistema Nacional de Salut i millorar la qualitat i la seguretat de les seues prestacions.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Pilars de l'estat del benestar a Espanya

Polítiques socials	Drets	Fites institucionals
Transferència de rendes	Ingressos per pensions i desocupació. Subsidis a persones sense mitjans i en situació de necessitat.	Llei general de la Seguretat Social (1967). Llei de pensions no contributives (1990) (invalidesa i jubilació). Lleis regionals de rendes mínimes d'inserció (RMI) (1989-1995).
Serveis socials	Accés universal i descentralitzat a la xarxa bàsica de prestacions. Drets de la ciutadania en situació de dependència i promoció de l'autonomia. Modificació d'entitats locals.	Llei 7/1985, reguladora de bases de règim local. Pla concertat de serveis socials de les corporacions locals (1988). Lleis autonòmiques de serveis socials: 1a (anys vuitanta) i 2a (anys noranta i segle XXI). Llei 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència. Llei 27/2013 de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local (LRSAL).

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Pilars de l'estat del benestar a Espanya

Polítiques socials	Drets	Fites institucionals
Programa nacional de reformes 2012	Es modifiquen tots els sistemes protectors i es revoquen nombroses lleis. Retallades.	Reial decret llei 20/2012 de mesures per a garantir l'estabilitat pressupostària i de foment de la competitivitat.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Cronologia d'una crisi, 2007

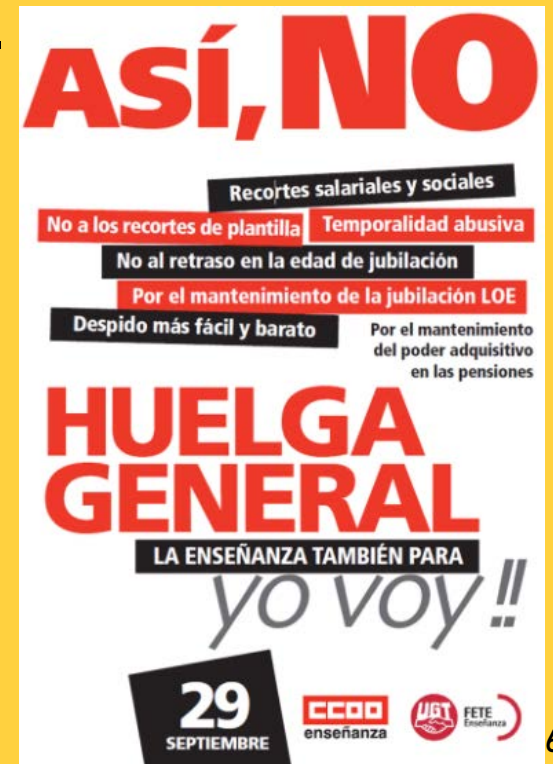

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Cronologia d'una crisi, 2010. Govern de Rodríguez Zapatero (PSOE)

- Retallada del 5% del sou del funcionariat.
- Congelació de les pensions.
- Reforma laboral: acomiadament laboral barat (45-30).
- 29 de setembre del 2010. Vaga general: "AIXÍ NO".

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Cronologia d'una crisi, 2010. Govern de Rodríguez Zapatero (PSOE)

- Reforma legal de la negociació col·lectiva: augmenta el poder de decisió de les empreses enfront dels sindicats.
- Modificació de la Constitució a fi de complir les exigències del Banc Central Europeu (art. 135.).
- Moviment del 15M.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Cronologia d'una crisi, 2010. Govern de Rodríguez Zapatero (PSOE)

- Desembre del 2011: Govern conservador de M. Rajoy.
- Congelació del salari del funcionariat.
- Ampliació de la jornada laboral a 37,5 hores.
- Paralització de la Llei de dependència.
- Retallades: 498 milions d'euros en **educació** i 402 en **sanitat**.
- Congelació del salari mínim interprofessional.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Cronologia d'una crisi, 2010. Govern de Rodríguez Zapatero (PSOE)

- Decret llei de reforma laboral: març i juliol del 2012.
- Retallades de llocs de treballs i baixada de la prestació per desocupació.
- Pujada de l'IVA (del 18% al 21%).
- 100.000 milions de diners públics per a rescatar la banca.
- Supressió de la paga extra de Nadal al funcionariat (després la van tornar).
- 29 de març: vaga general de l'ensenyament públic.
- 14 de novembre: vaga general europea: “Ens deixen sense futur” (contra les polítiques d'austeritat i les retallades).
- Eleccions generals. Desembre del 2015.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Els dèficits de l'estat del benestar a Espanya Segons Vicenç Navarro

Pensions

Sanitat i salut pública

Deficiència de serveis universals d'ajuda a les famílies

Baixa despesa pública en educació

Il·lustrat per:

Característiques de l'estat del benestar a Espanya: Vicenç Navarro

- **Poc desenvolupament de la protecció social:**
 - **PIB en despesa social** Espanya 20,2% → UE 28%
 - **Poca població treballa en els serveis de l'EB** (sanitat, educació i serveis d'ajuda a la família) Espanya 5,6% → UE 15 10%.
-
- L'*establishment* espanyol no n'és conscient i dificulta la resolució d'aquesta mancança.
 - L'opinió generalitzada que *Espanya va bé* → obstaculitza en gran manera la mobilització necessària per a cobrir els enormes dèficits de la protecció social al nostre país.

Categories d'intervenció per la provisió de benestar social

1. **Transferències socials** (una de les *pensions* més importants).
2. **Serveis de l'estat del benestar** (sanitat, educació i serveis d'ajuda a la família).
3. **Intervencions normatives** per a protegir la higiene i seguretat de treballadors/ores i consumidor/ores, i normatives mediambientals.
4. **Intervencions per a estimular i garantir la creació de treball de qualitat:**
 - a) Oferint el context adequat** per a la creació d'ocupació per part del **sector privat**.
 - b) Oferint finançament o provisió de llocs de treball** per part del **sector públic** quan la iniciativa privada és insuficient per a assolir la plena ocupació.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

1. Dèficit social en pensions

- La pensió mitjana a Espanya és molt més baixa que la pensió mitjana de la UE (prenent el salari mitjà com a punt de referència):
 - ❖ Despesa espanyola: 8,7% del PIB.
 - ❖ Mitjana de la UE: 11% del PIB.
- L'estructura demogràfica a Espanya no és tan diferent de l'europea perquè puga explicar aquesta diferència.

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- Espanya gasta un 5,8% del PIB en sanitat pública → mitjana UE: 7,3%.
- Més del 20% de la despesa pública sanitària es gasta en farmàcia → influència i gran poder de la indústria farmacèutica.
- **Despesa pública sanitària no farmacèutica: 4,7% del PIB** → xifra més baixa de la UE (juntament amb Grècia).

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- **Mancança de recursos → explica part de les greus deficiències del sistema sanitari espanyol:** llargues llistes d'espera per a condicions de vida o mort; intervencions de cirurgia cardíaca (de les més llargues de la UE), temps de visita molt curt en els centres d'atenció primària, etc.

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- Temps de visita als centres d'atenció primària dels més baixos de la UE → escassetat de recursos i elevat nombre de pacients per metge/essa.
- Queixes per manca de temps de visita mèdica: Espanya 76% → UE 59%.

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- **Pobresa de la infraestructura dels serveis de salut pública:** majoria de responsabilitat municipal → tenen dèficit crònic pel poc desenvolupament dels recursos municipals a Espanya i pel poc poder normatiu i sancionador.

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- Això explica que tinguem una de les taxes de mortalitat i morbiditat més altes a la UE d'accidents laborals i de trànsit, tuberculosi, SIDA, ingestió de drogues, sífilis, legionel·la i altres malalties que són fàcils de prevenir.

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- **Educació sexual deficient:** amb un dels percentatges més alts de la UE de gent jove que creuen erròniament que el VIH es transmet per simple contacte físic.
- **Taxes més altes de mortalitat per malalties infeccioses i parasitàries** → control deficitari de la higiene alimentària i ambiental.

2. Dèficit en sanitat i salut pública

- **Contaminació acústica:** la població està més exposada a sorolls més alts causats pel trànsit.
- **Altes taxes d'accidents laborals:** una de les més altes dels països *desenvolupats* → l'homologació ens situa = països en vies de desenvolupament.

3. Dèficit de serveis universals d'ajuda a les famílies: persones grans i amb diversitat funcional

- **Nomes un 1,4% de persones grans té algun tipus de servei domiciliari.**
 - ❖ Tradició socialdemòcrata: Suècia **30%**, Dinamarca **20%** i Finlàndia **24%**.
 - ❖ França **7%**, Holanda, **8%** i el Regne Unit **9%**
- **Població amb diversitat funcional:** només un 4,92% té algun tipus de cobertura d'aquests serveis.
 - ❖ Mitjana de la UE: 15%-13%.
 - ❖ Enorme variabilitat en aquesta cobertura per classe social (nivell educatiu) i per CA.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

3. Dèficit de serveis d'ajuda a les famílies: infància

- **Només el 10% d'infants de 0-3 anys són atesos en guarderies públiques**
 - ❖ Suècia: 52%.
 - ❖ Mitjana UE: 15%-28%.
 - ❖ Només Grècia (3%) i Irlanda (2%) tenen uns serveis de cobertura i finançament públics més baixos que nosaltres.

3. Dèficit de serveis d'ajuda a les famílies: prestacions públiques

A la cua de la UE en prestacions familiars públiques: parlem de la societat espanyola com a profamiliar i en què la família és el centre, però...

3. Dèficit de serveis d'ajuda a les famílies: sobrecàrrega de les dones

- **Doble jornada laboral de les dones** → proveeixen la gran part de l'atenció per a la gent gran, joves, infants i persones amb diversitat funcional, amb pocs mitjans i infraestructura.
- Les dones cuidem la família 2,54 hores diàries més que els homes (18 hores setmanals).
- D'octubre a final d'any, les dones treballem gratis per a qui ens dóna faena (per les diferències salarials).
- Dones i homes no treballen en les mateixes ocupacions: els treballs associats als homes tendeixen a ser més ben remunerats que els de les dones.

3. Dèficit de serveis d'ajuda a les famílies: sobrecàrrega de les dones

- L'absència de serveis d'ajuda a la família dificulta conciliar els treballs familiars amb els professionals.
- ❖ Dones que **voldrien treballar** en el mercat laboral **però no poden** a causa de les responsabilitats familiars.
- ❖ Dones que han hagut de **deixar la faena** a causa d'aquestes responsabilitats.
- ❖ Dones que han hagut de **reduir la jornada laboral** com a resultat d'aquells treballs familiars.

4. Baixa despesa pública en educació

- La despesa pública espanyola és la més baixa de la UE-15: 4,29% PIB.
 - ❖ Suècia, 7,47%
 - ❖ Mitjana de la UE-15: 5,20%

Baixa despesa pública en educació

Menys hores lectives

- El 2004, cada estudiant d'escola secundària a Espanya tenia **119 hores lectives a l'any menys que la mitjana de la UE-15.**
- Quan acaba els estudis de secundària, ha anat a escola un any menys que un graduat/ada de secundària de la UE-15 (i dos anys menys que un/a d'Alemanya, Bèlgica, Escòcia i Holanda).

4. Baixa despesa pública en educació

Això contribueix, entre altres factors, que, segons l'informe PISA, els coneixements de la joventut espanyola en matemàtiques, llenguatge i comprensió lectora siguin semblants als del jovent de la UE-15 que té un any menys.

4. Baixa despesa pública en educació

Polarització social de l'educació

- Gran part de l'ensenyament privat gestionat per l'Església catòlica → atén, en general, les necessitats educatives de la descendència del 30% de la població de renda superior.
- A l'escola pública assisteix la descendència de les classes populars que representen el 70% restant de la població.
- **Les escoles privades**, la gran majoria concertades amb el sector públic, en la pràctica no estan integrades en el sistema públic i **no compleixen els requisits legals: gratuïtat de l'ensenyament, coeducació** → seleccionen l'alumnat discriminant en contra de fills/es de les persones immigrants.

Baixa despesa pública en educació

Polarització social de l'educació

- L'escassetat de recursos a l'escola pública, on es concentra la població immigrant, explicaria l'elevada taxa de fracàs escolar espanyola (34%).
- A Suècia (escola única, laica i multiclassista), el fracàs escolar és del 7%.
- La polarització social de l'educació (per classe social) no afavoreix cap classe social.
- **Tot i que l'estudiantat de la privada té més recursos que el de la pública → totes dues tenen mancances de recursos → confirma l'experiència internacional que és difícil tenir centres educatius excel·lents dins d'un mar d'insuficiències.**

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

El sistema educatiu reproduïx la divisió per classe social existent al nostre país

Conclusions

L'estat del benestar és més extens, i la qualitat de vida de la ciutadania és més alta, en països on els impostos i la despesa pública social és més elevada, i on les classes populars, les dones i les forces polítiques que les representen són més poderoses (països nòrdics d'Europa).

L'estat del benestar és menys extens, i la qualitat de vida de la ciutadania és pitjor, als països on les classes populars, les dones i les forces polítiques que les representen tenen menys poder (sud d'Europa). En aquests països, les forces conservadores han sigut les que, històricament (amb pocs parèntesis), han tingut més influència en la vida política del país.

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

L'estat del benestar a Espanya. Etapa democràtica. 1977

Tema 6. Qüestionaments crítics dels estats del benestar

Bibliografia

Blanco, L. S. i Huerta, J. L. H. (2009). “Influencia alemana en el sistema de beneficiencia español: Auxilio Social y la obra nacional-sindicalista de protección a la madre y al niño”, en *Influencias alemanas en la educación española e iberoamericana* (p. 347-364). Globalia Ediciones Anthema.

González, J. J. i Requena, M. (2005). “Tres décadas de cambio: una introducción”, en *Tres décadas de cambio social en España*, Alianza Editorial, Madrid, 11-20.

Navarro, V. E. (2007). “Estado de bienestar en España y sus déficits sociales”, en *La situación social en España II*. Madrid: Biblioteca Nueva, 25-34.

Navarro, V. E. (sa). “El Estado del bienestar en España”. Recuperat de:
<<http://www.ub.edu/ciudadania/hipertexto/bienestar/textos/espana.htm>>

Molinero, C. (2003). “La política social del régimen franquista. Una asignatura pendiente de la historiografía”, *Ayer* (50), 319-331.